

Hvor lenge lyser vi?

”Hvor lenge lyser vi?” – er tittelen Torill Nøst har gitt sin siste utstilling. Det hun viser er en fotobasert installasjon. Betrakteren inviteres inn i et sparsomt belyst og intimt lite rom. Dette dunkle kammeret framkaller i seg selv assosiasjoner til fotografisk bildeteknologi. Det kan minne om et *camera obscura*, stedet der fotografiske bilder kommer til syne – ved at lyset utenfra, i løpet av et øyeblikk, slippes inn gjennom et lite hull i en av veggene. *Camera obscura* var opprinnelig et mekanisk hjelpemiddel til tegning, som har vært i bruk siden renessansen. Men det kom altså til å spille en avgjørende rolle i utviklingen av fotografiet. For med de vakre, virkelighetsnære bildene som kom til syne i apparatet, kom også lysten til å få bildene til å feste seg, og gjøre det flyktige bildet til noe bestandig.

I sitt mørke kammer har Nøst installert en serie fotografiske kvinneportretter i hode/bryst-utsnitt. Disse er alle fotografert i mørke, men lyssatt ved en usynlig lyskilde bakfra. På den måten stråler kvinnene mot betrakteren i skarpt opplyst silhuett, mens deres ansikter og individuelle trekk knapt er synlige. Det reverserer på et vis den tradisjonelle blikk- og maktrelasjonen i gallerirommet. For her er det betrakteren som blir betraktet – av majestetisk opplyste kvinner med skjulte ansikter. Det er bare om en gir dem og bildeopplevelsen tid, ved å la øynene vende seg til mørket i utstillingsrommet, at ansiktstrekk og uttrykk gradvis kommer til syne. Først da kan blikk møte blikk.

Men samtidig er gløden fra kvinnene noe som er i ferd med å svinne hen. Og hvor lenge får de sterke kvinnene stråle – spør altså Nøst. Fotografi er fikserte øyeblikk, og vemodet over det ugjenkallelig tapte i tapte øyeblikk er et tema som har gjennomsyret litteraturen om fotografiske bilder. I Roland Barthes bok *Camera Lucida*, som er en veritabel kjærlighetserklæring til fotografiet, leter han nettopp etter et fotografi som kan vise ham sannheten om og utstrålingen til den kvinnen han elsket, hans nylige avdøde mor. Og han hyller fotografiets evne til å gjøre nettopp dette – fange inn sannheten om et menneske i form av et talende øyeblikk. Han er også opptatt av det brutale ved at både de fotografiske øyeblikkene og menneskelivene som de reflekterer, tar slutt. Ethvert fotografi er en katastrofe fordi den varsler om døden, skriver han.

Mellom kvinneportrettene, i sentrum av utstillingsrommet, har Nøst plassert en kvisthaug. Den ligger der, klar til å antennes. Likevel er det en markert avstand mellom det som kunne ha blitt et bål, og gløden og styrken fra kvinnene som er i ferd med å ebbe ut. Slik synes utstillingen å tematisere det uforløste potensiale i mange kvinneliv – og de altfor

begrensete tids – og sosiale rammer som gir rom for at kvinner kan få stråle. Men bålet bærer også med seg henvisninger til en brutal side av kvinnehistorien – og til de sterke maktpolitiske barrierene kvinner har møtt og fremdeles møter i kamp for frihet og selvutfoldelse. John Berger har skrevet at fotografiet har kraft til å stille seg i opposisjon til historien ved at det gir rom for å bekrefte vanlige menneskers subjektive erfaringer – slike som moderniteten, vitenskapen og den industrielle kapitalismen har gjort så mye for å ødelegge. Torill Nøst løfter i sin utstilling fram en side ved kvinners erfaringer og virkelighet som ofte blir ignorert og utelatt i de store historiefortellingene. Og hun gjør det på en måte som utnytter fotografiets spesielle evne til ikke bare snakke om fortid, men også til å utstråle skjønnhet og til å se potensiale og muligheter i samtid og framtid.

Sigrid Lien